INTELLIGENCE INFO

ISSN 2821 - 8159, ISSN – L 2821 – 8159, Volumul 1, Numărul 2, Decembrie 2022

Mărturii importante despre momentul 23 august 1944

Tiberiu Tănase, Ioan Codruț Lucinescu

Pentru a cita acest articol: Tănase, Tiberiu; Lucinescu, Ioan Codruț (2022), Mărturii importante despre momentul 23 august 1944, *Intelligence Info*, **1**:2, 59-64, https://www.intelligenceinfo.org/marturii-importante-despre-momentul-23-august-1944/

Publicat online: 14.09.2022

Mărturii importante despre momentul 23 august 1944

Tiberiu Tănase, Ioan Codruț Lucinescu

Rezumat

Mărturii importante despre momentul 23 august 1944 deţinem şi ca urmare a existenţei, în Arhivele Naţionale ale României – Fondul „Manuscrise”, a Memoriului de activitate al lt.col. Traian Borcescu, şeful Secţiei a II-a Contrainformaţii din cadrul Serviciului Special de Informaţii (SSI). Ofiţerul, din postura sa de conducător al structurii SSI-ului cu atribuţii în ceea ce priveşte cunoaşterea şi combaterea fenomenelor care puteau atinge ordinea şi stabilitatea internă a ţării în timp de război, este unul din participanţii direcţi la acţiunea de pregătire a actului, demonstrând, încă o dată, că această îndrăzneaţă acţiune de alăturare a României la coaliţia Naţiunilor Unite nu s-a făcut ad-hoc, ci a necesitat un plan minuţios elaborat la care SSI-ul a contribuit prin reprezentanţii săi care şi-au făcut pe deplin datoria faţa de ţară, ca şi în alte momente sau evenimente de mare importanţă pentru România.

Cuvinte cheie: mărturii, 23 august 1944, Eugen Cristescu, Serviciul Special de Informații, Traian Borcescu, Ion Antonescu

Abstract

Important testimonies about the moment of August 23, 1944 as a result of the existence, in the National Archives of Romania - the "Manuscripts" Fund, of the Activity Memoir of Lt. Col. Traian Borcescu, head of the Second Counterintelligence Section of the Special Intelligence Service (SSI). The officer, from his position as leader of the SSI structure with responsibilities regarding the knowledge and combating of phenomena that could affect the internal order and stability of the country in wartime, is one of the direct participants in the action of preparing the act, demonstrating, once again, that this bold action of joining Romania to the United Nations coalition was not done ad hoc, but required a meticulously elaborated plan to which the SSI contributed through its representatives who fully did their duty to country, as well as in other moments or events of great importance for Romania.

Keywords: testimonies, August 23, 1944, Eugen Cristescu, Special Intelligence Service, Traian Borcescu, Ion Antonescu

INTELLIGENCE INFO, Vol. 1, Nr. 2, Decembrie 2022, pp. 59-64
ISSN 2821 - 8159, ISSN – L 2821 - 8159
URL: https://www.intelligenceinfo.org/marturii-importante-despre-momentul-23-august-1944/

– din memoriul de activitate al lt.col. Traian Borcescu, Șeful Secției a II-a Contrainformații din cadrul Serviciului Special de Informații (SSI), director general interimar al SSI (23-26 august 1944) –

Mărturii importante despre momentul 23 august 1944 deţinem şi ca urmare a existenţei, în Arhivele Naţionale ale României – Fondul „Manuscrise", a Memoriului de activitate al lt.col. Traian Borcescu, şeful Secţiei a II-a Contrainformaţii din cadrul Serviciului Special de Informaţii (SSI). Ofiţerul, din postura sa de conducător al structurii SSI-ului cu atribuţii în ceea ce priveşte cunoaşterea şi combaterea fenomenelor care puteau atinge ordinea şi stabilitatea internă a ţării în timp de război, este unul din participanţii direcţi la acţiunea de pregătire a actului, demonstrând, încă o dată, că această îndrăzneaţă acţiune de alăturare a României la coaliţia Naţiunilor Unite nu s-a făcut ad-hoc, ci a necesitat un plan minuţios elaborat la care SSI-ul a contribuit prin reprezentanţii săi care şi-au făcut pe deplin datoria faţa de ţară, ca şi în alte momente sau evenimente de mare importanţă pentru România. În rândurile următoare prezentăm, pe scurt, momentele hotărâtoare ale zilei de 23 august 1944, aşa cum au fost ele trăite şi relatate de Traian Borcescu (BORCESCU Traian (n.22 noiembrie 1899, comuna Cireşani, judeţul Buzău – ?).

Militar de carieră, şef al Secţiei de Contrainformaţii al S.S.I., avansat până în funcţia de director general-interimar al S.S.I. În preajma izbucnirii războiului împotriva Uniunii Sovietice, Eugen Cristescu l-a numit şef al Secretariatului, funcţie în care s-a aflat până la 1 decembrie 1941. Devine apoi şef al Secţiei Contrainformaţii, activând în această postură până la 10 octombrie 1944. Aflat în funcţia de director general-interimar al S.S.I. (23-26 august 1944), Borcescu a fost ultimul oficial român care, din dispoziţia lui Constantin Sănătescu şi a lui Grigore Niculescu-Buzeşti, la

28 august 1944 a purtat o scurtă discuţie cu mareşalul Ion Antonescu, ţinut atunci sub sechestru (cf Pavel Moraru, Serviciile secrete şi Basarabia, Editura Militară, Bucureşti, 2008, p.43-45).

Eugen Cristescu, şeful Serviciului Special de Informaţii (SSI), îl informase din timp pe conducătorul statului despre intenţiile unui grup de generali, în combinaţie cu Palatul Regal şi câţiva fruntaşi politici ai „opoziţiei democratice", de a prelua puterea, dar mareșalul Antonescu, prea încrezător în prestigiul său şi în onoarea de ofiţer al Armatei Române, n-a vrut să creadă că „e ceva serios". Îi considera pe toţi niște „pisicuţe cu clopoţei care nu sunt în stare să prindă şoareci". Chiar şi Hitler, cu ocazia ultimei întrevederi cu Antonescu, i-a atras atenţia „să nu se ducă singur la Palat". Dar mareşalul Antonescu rămăsese convins că „poate dormi cu capul pe genunchii generalilor săi". Totuşi, încă din aprilie 1943, mareşalul Antonescu își dăduse seama că Germania va pierde războiul şi i-a spus lui Cristescu că „important e ca noi să nu-l pierdem pe al nostru", referindu-se la negocierile posibile pentru ieşirea din alianţa cu Germania şi alăturarea coaliţiei Naţiunilor Unite.

„…Când Eugen Cristescu (Eugen Cristescu, 12 noiembrie 1940 – 23 august 1944. Director al Serviciului Special de Informaţii. Numirea lui E.C. s-a făcut prin Decretul nr. 157 357 din 12 noiembrie 1940, semnat de generalul Ion Antonescu, şef al statului şi preşedinte al Consilului de Miniştri, prin Înalt Decret Regal, promulgat după trei zile de regele Mihai I, cf Pavel Moraru, Serviciile secrete şi Basarabia, Editura Militară, Bucureşti, 2008, p.72.) a auzit de trecerea Mareşalului spre Palat – se ducea la întrevederea cu regele Mihai I, unde

va fi arestat n.n. – fără să-i poată vorbi, a venit la serviciul său din strada Ionescu Gion. Mi-a dat telefon, ca imediat să convoc în biroul său pe toţi şefii de serviciu şi subdirectori, întrucât îşi dă demisia. Era ora 1630-1700.

Serviciul fiind dispersat la Joiţa şi Măgurele, alţii pe front, iar restul la Geoagiu (Transilvania), au fost prezenţi un număr mic de funcţionari. Erau prezenţi, în afară de mine, următorii: Nic. Stănescu (Nicolae Stănescu a fost director general a Serviciului Special de Informații din România în perioada 12 martie – 12 iulie 1945.), Agronomu, Gh. Mihai, Becescu Florin, Micandru şi Proca.

Eugen Cristescu, luând cuvântul:

V-am convocat pentru ultima dată a colaborării noastre. Situaţia războiului este tragică şi trebuie să ieşim din război. Probabil că alte echipe vor lua locul – mai ales în locul acelora ce aţi lucrat cu nemţii.

Eu îmi asum toată răspunderea pentru tot ce s-a făcut de acest serviciu. D-voastră aţi fost simpli executanţi – fără să ştiţi cauzele care au generat anumite măsuri. Îmi dau demisia pe care o las pentru a fi înmânată celor ce vor lua conducerea ţărei. Rog pe dl. Col. Borcescu să-mi ţină locul, până la venirea Col. Siminel Victor din comuna Joiţa unde este dispersat, spre a lua provizoriu şefia Serviciului pînă la numirea unui nou titular, de către noul guvern…”.

Ofiţerul de informaţii redă, în continuare, ultimul dialog purtat cu Cristescu în calitatea sa de director al SSI, acesta relatându-i faptul că avea cunoştinţă de activităţile sale clandestine:

„D-ta ai poziţia cea mai bună. Ştiam că lucrezi cu M Stat Major şi te-ai ascuns de mine. Nu uita însă că te-am ajutat atât la desinformarea nemţilor şi chiar a mareşalului, că ţi-am dat bani să faci lucrarea Infiltraţia germană în economia românească, că am ajutat pe evrei susţinându-ţi toate referatele D-tale, că în problema comunistă am lucrat numai informativ prin Siguranţa Generală şi altele şi care sper să scap de răspunderi.

Acum te rog, spuse în continuare Eugen Cristescu, să ai grijă de lada cu documentele ce se află la mine în birou şi care îmi va servi la justificarea activităţilor mele în SSI… Nu am nimic în neregulă. La ultimul control al Curţii de Conturi am fost apreciat ca unul din cei mai corecţi mânuitori de fonduri. Acum plec la Inspectoratul Gl. al Jandarmeriei să mă consult cu gl. Tobescu”.

Traian Borcescu, având contact direct cu Palatul, este informat la ora 1720 că Ion şi Mihai Antonescu au fost arestaţi de o echipă din garda Palatului, la ordinul regelui Mihai.

Eugen Cristescu, şeful S.S.I., văzându-se ameninţat de noua conjunctură politică, s-a refugiat, părăsind Bucureştiul, fiind reţinut de organele Jandarmeriei la 24 septembrie.

Colaboratorul lui apropiat, locotenent-colonelul Traian Borcescu, şeful Secţiei a II – a Contrainformaţii, fusese chemat cu câteva luni înainte la Marele Stat Major, unde i se ceruse cooperarea, fără ştirea lui Eugen Cristescu, la pregătirea momentului când urma să se producă

marea cotitură în politica şi strategia militară a statului român. În dimineaţa zilei de 23 august 1944, Traian Borcescu – aşa cum a declarat ulterior – a fost informat despre cursul pe care aveau să îl ia evenimentele.

Urmează, în paginile manuscrisului, prezentarea unor măsuri concrete adoptate pe plan informativ pentru zădărnicirea preconizatelor acţiuni ale Reich-ului de înăbuşire a „puciului", aşa cum caracterizau germanii arestarea Conducătorului Statului.

„La ora 22 posturile de radio difuzează proclamaţia regelui şi declaraţia guvernului Sănătescu. Plec însoţit de două maşini spre Palat, pentru a mă prezenta generalului Sănătescu. Am intrat prin aripa palatului dinspre biserica Creţulescu. I-am raportat pregătirile ce le-am făcut pentru ieşirea din război – şi de care ştia – prezentându-i dosarul cu legăturile telefonice ale armatei şi ambasadei germane; ale tuturor spioni, agenţi, legionari terorişti şi colaboraţioniştilor.

• dosarul cu tabelele cu numele şi adresele celor ce urmau să fie arestaţi şi trimişi în lagăre (spioni, agenţi, legionari, terorişti etc.). I-am raportat că am eliberat din proprie iniţiativă pe toţi cei din închisoarea Malmezon şi rog să-mi dea aprobarea pentru eliberarea celor din Tg. Jiu şi a democraţilor din celelalte închisori.

Că mai dispun de:

• un dosar cu colaboraţioniştii din minister, presă şi particulari;

• Proiect de folosirea trupelor din Capitală pentru dezarmarea şi arestarea hitleriştilor din Capitală;

• Proiect de alungarea din ţară a tuturor minoritarilor care au acţionat alături de trupele Axei,

• Plan de măsuri ce trebuiesc luate contra paraşutiştilor germani şi legionari ce vor fi lansaţi în spatele frontului sau pe teritoriul ţării.

Generalul Sănătescu m-a felicitat şi mulţumit pentru colaborarea din timpul telefonice folosite de germani, de unităţile şi agenţii lor.

• de a lua măsuri, de a stăpâni ordinea internă – până la prezentarea noilor titulari, întrucât vechii titulari au fugit de la posturile lor şi să contribui deci la consolidarea actului istoric…

• Planul de folosire a trupelor din Capitală este deja făcut de Comandamentul Militar al Capitalei de comun acord cu PCR… Pentru rest vei primi ordine…

Pentru a nu se pierde vremea am dat dosarul cu legăturile telefonice colectate din anii 1942, 1943 şi 1944 lui Dan Brătianu pentru a merge cu ofiţerii mei la tehnicienii de la repartitor şi să înceapă operaţiunea în timp ce lt.col. Rădulescu Octav a chemat pe şefa operatoare cu condica de ordine către toate centralele din ţară, scriind personal, în calitate de comandant militar, ordinul de deconectare a legăturilor telefonice folosite de germani. Deci totul s-a desfăşurat pe baza planului dinainte stabilit…

Tot în această noapte 23/24.08, am dat ordin telefonic lagărului Tg. Jiu – în numele g-lui Sănătescu Const. – de a fi eliberaţi toţi democraţii aflaţi în lagăr cu excepţia legionarilor".

Prin deciziile rapide şi hotărâte luate de Serviciul Special de Informaţii, aflat în acele ore sub conducerea operativă a lui Borcescu, autorităţile civile şi militare germane din Capitală au fost private de posibilitatea de a-şi coordona acţiunile cu unităţile dislocate pe teritoriul naţional, acesta contribuind direct la zădărnicirea acţiunii Wehrmacht-ului de a reintroduce „ordinea" în România. De asemenea, nu a permis germanilor să poată obţine informaţii de importanţă vitală prin intermediul reţelelor de agenţi constituite în ultimii ani, deoarece acestea au fost lichidate extrem de rapid, SSI-ul cunoscându-le, în cea mai mare parte, structura şi activitatea.

(Articol preluat, la solicitarea autorilor, din publicația *Intelligence*, 4 decembrie 2014)